

*А.М. Ткаченко, д.е.н.,
А.М. Шевчук, к.е.н.*

ОРГАНІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОБ'ЄКТ ЛОГІСТИЧНИХ РІШЕНЬ

Розкрито сучасний погляд на складське господарство. Розглянуто основи матеріально-технічного забезпечення та шляхи його вдосконалення. Акцентовано увагу на вирішенні проблеми комплексного оперативного управління оборотними активами й короткостроковими зобов'язаннями.

Раскрыт современный взгляд на складское хозяйство. Рассмотрены основы материально-технического обеспечения и пути его совершенствования. Акцентировано внимание на решении проблемы комплексного оперативного управления оборотными активами и краткосрочными обязательствами.

The article reviews the modern point of view on the warehouse organization. The bases for material and technical supplies are considered as well as the ways to improve it. The accent is placed on solving the problem of complex operative management of current assets and short-term liabilities.

© А.М. Ткаченко, А.М. Шевчук, 2010

Забезпечення ефективності процесу виробництва потребує наявності організації матеріально-технічного забезпечення, яка включає вивчення та аналіз ринку постачальників, оперативне управління запасами, контроль за ефективністю використання ресурсів. Підготовку проектів управлінських рішень, спрямованих на зниження матеріаломісткості продукції, має здійснювати відділ матеріально-технічного забезпечення, використовуючи інформаційну базу бухгалтерської служби підприємства.

Мета статті – удосконалення організації матеріально-технічного забезпечення.

Завдання дослідження:

розгляд та аналіз інформаційної бази процесу виробництва;

дослідження основних вимог оперативного обліку складських запасів із метою забезпечення відділу постачання своєчасною інформацією для управління запасами та їх оптимізацією;

розробка універсальної структури відділу матеріально-технічного забезпечення та визначення основних функцій даного відділу.

Вирішення проблеми комплексного оперативного управління оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями неможливе без раціональної організації матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Теоретичними передумовами вдосконалення організації матеріально-технічного забезпечення виробництва є трансформація вітчизняної обліково-економічної школи й адаптація зарубіжного досвіду до вітчизняної теорії та практики, пов'язані з упровадженням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [6, 32].

Для досягнення поставленої мети необхідна тісна співпраця та взаємозв'язок відділу матеріально-технічного забезпечення з бухгалтерською службою фірми, яка здійснює функцію обліку і контролю за використанням як оборотних активів, так і їх запасів. Сучасні дослідники проблеми матеріально-технічного забезпечення виробництва переважно як об'єкти дослідження обирають лише окремі компоненти ресурсного забезпечення забезпечуючої підсистеми менеджменту (організація складського господарства, інформаційне забезпечення оптимізації складських запасів, нормування витрат матеріалів тощо) [1, 375].

Переважна більшість вітчизняних авторів фактор "постачальники" вважає фактором зовнішнього середовища організації. Водночас деякі зарубіжні науковці вважають постачальників одним із найважливіших внутрішніх факторів щодо підприємця, оскільки у принципі піддаються контролю з його боку. Постачальників обирають ураховуючи ціну на їх товар, його якість, терміни й умови постачання тощо [7, 155].

Для фінансового стану підприємства несприятливими факторами є заморожування певної частини засобів у запасах (поточних і страхових запасах сировини, готової продукції), а також надання відкладання платежів покупцям, оскільки це спричиняє гостру потребу у фінансуванні підприємства. Повсякденна оперативна діяльність підприємств потребує достовірних оперативних даних для прийняття тактичних управлінських рішень.

Нині дані бухгалтерського фінансового обліку не можна використовувати в оперативному управлінні, оскільки контроль матеріальних запасів забезпечується оперативно-складським обліком і нормативами запасів (максимум-мінімум) за кожним номенклатурним номером, а управління постачанням матеріалів – оперативним обліком використання договорів [8, 43].

Логістика постачання комплексно охоплює планування, управління та фізичне обслуговування матеріального потоку і потоку купованих частин із необхідним для цього інформаційним потоком задля його прискорення й мінімізації витрат для всього процесу постачання [3, 158].

Суттєвою частиною оборотного капіталу фірми є товарно-матеріальні запаси, успішне управління якими полягає в забезпеченні фінансування фондів для розв'язання короткострокових завдань компанії.

Початковою фазою циклу "виробництво-продаж" є закупівля сировини, яка є компонентою забезпечуючої підсистеми системи виробничого менеджменту і здебільшого визначає якість процесу переробки "входу" системи у її "вихід" – готовий продукт. При низькій якості "входу" системи неможливо отримати високу якість її "виходу".

Матеріально-технічне забезпечення виробництва в сучасних умовах господарювання має забезпечити досягнення таких цілей:

- своєчасне забезпечення підрозділів підприємства необхідними видами ресурсів відповідної кількості та якості;

- поліпшення використання ресурсів шляхом скорочення оборотності оборотних засобів, повного використання вторинних ресурсів та виробничих відходів тощо;

- аналіз виробничих можливостей і якості продукції постачальників та заміна неконкурентоспроможних постачальників.

Особливу складність в управлінні товарно-матеріальними запасами становить оперативний облік і контроль за використанням матеріалів у виробництві.

Правильно оформлена первинна документація щодо руху матеріально-виробничих запасів і чітка організація документообороту є основною їх оперативно-бухгалтерського або сальдового методу обліку.

Організація руху матеріалів визначається масштабами виробництва, практикою постановки складського господарства, що склалася.

Складське господарство може бути представлене на підприємстві у вигляді центрального складу і різних проміжних складів у структурних підрозділах (дільницях, цехах, виробництвах). Важливого значення набуває також стан ваговимірюваного господарства.

Матеріальні цінності мають бути розміщені відповідно до їх специфічних властивостей:

- сипкі вантажі – навалом;

- паливо-мастильні матеріали – у ємкостях;

- електротовари – у ящиках;

- інші види матеріалів – у піддонах, комірках тощо.

У місцях зберігання до кожного виду матеріалів прикріплюється матеріальний ярлик із вказанням номенклатурного номера матеріалу, одиниці вимірювання та ліміту наявності. Це все забезпечує чіткішу постановку оперативного обліку руху матеріальних цінностей, своєчасний контроль за регулюванням їх оптимального запасу.

Поточний контроль за правильністю ведення поточних операцій щодо руху матеріалів має здійснюватися бухгалтерією у три етапи:

- контроль за правильністю записів у картках обліку матеріалів (форма М.12) (1 раз на тиждень, декаду), який підтверджується підписом бухгалтера із вказанням дати перевірки у графі "Контроль (підпис, дата)". На цій фазі виключається дублювання складського обліку й обліку в бухгалтерії за кількістю та сумою;

надання бухгалтерії завідувачем склад реєстрів здачі документів окремо по надходженню й окремо по витратах із періодичністю, яка залежить від обсягу операцій по складу від одного дня і більше, але не пізніше першого числа місяця наступного за звітним; складання бухгалтерією "Відомості обліку залишків матеріалів на складі". Ці залишки такують шляхом множення кількості на ціну за одиницю.

Облік та аналіз залишків товарно-матеріальних цінностей надає інформацію про окремі облікові групи товарів та їх збереження за кожною матеріально відповідальною особою.

Організація автоматизованого обліку з управління матеріально-виробничими запасами дозволяє розв'язувати такі завдання обліку:

- контроль за виконанням договірних зобов'язань за кожним постачальником;
- відхилення фактичних матеріально-виробничих запасів від нормативних;
- спостереження за рухом матеріально виробничих запасів за місцями зберігання і споживання [5, 145].

Центральним структурним підрозділом підприємства, на який покладається функція менеджменту – організація матеріально-технічного забезпечення виробництва, є відділ матеріально-технічного забезпечення.

Основними функціями даного відділу є:

- проведення маркетингового дослідження ринку постачальників конкретних видів ресурсів та їх каналів розповсюдження;

- нормування потреби в конкретних видах ресурсів;

- аналіз ефективності використання ресурсів та розробка заходів щодо зниження норм нормативів їх витрачання;

- розробка матеріальних балансів;

- планування матеріально-технічного забезпечення виробництва ресурсами;

- організація транспортування, складського господарства, а в разі необхідності підготовки ресурсів до використання під час виробництва;

- організація забезпечення ресурсами робочих місць;

- організація переробки та реалізації відходів виробництва;

- оптимізація форм матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Функцію обліку і контролю використання ресурсів здійснює бухгалтерська служба підприємства [4, 154].

Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва потребує проведення комплексу трудомістких робіт із прогнозування і нормування окремих видів ресурсів на плановий період, розробки матеріальних балансів за видами ресурсів (джерелами надходження та напряду використання), аналізу питомих витрат матеріальних ресурсів за звітний період, планування складських запасів і використання технологічного обладнання й оснащення.

Прискорення матеріальних потоків, зниження матеріальних витрат у структурі собівартості виробництва уможливиться застосуванням інструментів логістичного планування та управління виробничими процесами [3, 25].

Факторами поліпшення використання ресурсів є:

- застосування до процесів руху ресурсів сукупності наукових підходів менеджменту;

- оптимізація формування і використання ресурсів;

- удосконалення конструкції або структури продукції;

- удосконалення технології виготовленої продукції;

- застосування матеріалів із завчасно заданими властивостями;

- застосування оптимальних для даних умов форм і методів забезпечення ресурсами;

- стимулювання поліпшення використання ресурсів [5, 545].

На вибір конкретної форми забезпечення матеріально-технічними ресурсами суттєво впливають такі фактори: особливості ресурсу, тривалість його отримання, кількість пропозицій, якість тощо.

Важливим моментом під час укладання угод на постачання матеріальних ресурсів є необхідність відображення в них кількісних та якісних показників, конкретних форм поставок, термінів, санкцій та інших вимог. Вирішального значення в матеріально-технічному

забезпеченні набуває надійність ділового партнера й удосконалення вітчизняного законодавства щодо вирішення суперечок у Господарському суді України.

Висновки. Удосконаленням організації матеріально-технічного забезпечення є трансформація вітчизняної обліково-економічної школи й адаптація зарубіжного досвіду до вітчизняної теорії та практики, пов'язані з упровадженням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Факторами поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення є:
застосування до процесів руху ресурсів сукупності наукових підходів менеджменту;
оптимізація формування і використання ресурсів;
удосконалення конструкції або структури продукції;
удосконалення технології виготовленої продукції;
застосування матеріалів із завчасно заданими властивостями;
застосування оптимальних для даних умов форм і методів забезпечення ресурсами;
стимулювання поліпшення використання ресурсів.

Література

1. Селюченко Н.Є., Кічор В.П. Оптимізація запасів підприємства з врахуванням взаємозамінності факторів виробництва // Вісн. НУ "Львівська політехніка". – 2002. – № 446. – С. 375-378.
2. Тиранський І.П., Гірна О.Б., Довба М.О. Складське підприємство у сучасних умовах // Вісн. НУ "Львівська політехніка". – 2002. – № 446. – С. 95-99.
3. Крикавський Є. Економічний потенціал логістичних систем. – Львів: ДУ "Львівська політехніка", 1997. – 168 с.
4. Фатхутдинов Р.А. Производственный менеджмент: Учебник. – 2-е изд. – М.: ЗАО «Бизнес школа» Интел-Синтез», 2000. – 464 с.
5. Астахов В.Т. Бухгалтерский (финансовый) учет: Учеб. пособие. Сер. "Экономика и управление". – Ростов н/Д.: Изд. центр "МарТ", 2002. – 832 с.
6. Сухарева Л., Петренко С. Проблеми адаптації і передумови організації контролю у вітчизняній теорії та практиці // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 8. – С. 32-36.
7. Хизрич Р. Питерс М. Предпринимательство или как завести собственное дело и добиться успеха. – Вып. 2. – Создание и развитие нового предприятия: Пер. с англ. / Общ. ред. В.С. Загашвили. – М.: Прогресс, 1992. – 256 с.
8. Чумаченко М. Управлінський облік в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 43-47.

Надійшла до редакції 12.07.2010 р.